

Радишевський Р. П.
ORCID Id 0000-0002-5279-8232

ЄВРОПОЦЕНТРИЗМ ЯК ДЖЕРЕЛО СВІТОГЛЯДУ ЮРІЯ КОСАЧА

Анотація. У статті «Європоцентризм як джерело світогляду Ю. Косача» досліджується проблема Окциденту й Орієнту в літературно-критичній спадщині Ю. Косача. Детально розглядаються поняття «Європа», «Захід» в розумінні письменника-літературознавця. Простежується, як із позиції європеїзму осмислюються епохи та особистості в контексті проблем культури, історії та політики. Основну увагу приділено проблемі спорідненості української і західноєвропейської культур, в основі розвитку яких лежить спільна риса – синтезування експерименту й традиції, зокрема тієї, яка відповідала й відповідає Україні як європейській нації з тисячолітнім державним минулим.

Проблема тяглості одвічного зв'язку України з традицією Заходу розглядається як основна вісь, навколо якої Косач зосереджував усі інші проблеми. Разом з тим увага акцентується і на об'єднавчих рисах стилю українських письменників, які виокремлює Косач для аналізу – йдеться не про «форми змісту», а про «стиль змісту». Так само у тісній спорідненості з окциденталізмом української культури розглядається проблема «української місії в обороні Заходу» і пов'язані з нею болючі проблеми не лише української історії, але й українського характеру, українського способу мислення. Автором підкреслюється, що в результаті поетологічного дослідження митець створив міфопоетичну концепцію українського державного існування, уявляючи Україну як «Imperium Ucrainum», «Третій Рим», переконаний, що імперії не вмирають, продовжуючи жити у міфах, захоплюючи думки сучасників, стаючи ґрунтом, на якому відроджується колишня міць і слава держави. Функцію розвою та поширення національних міфів у суспільстві, за Косачем, виконують письменники, – неодноразово в історії людства твори літератури відігравали роль вектора спрямування суспільних смаків. Так, «Енеїда» Вергілія стала наріжним каменем імперської ідеологічної концепції Октавіана Августа, а «Андромаха» Расіна підводила політичне підґрунтя під законну спадкоємність правління Людовика XIV від володарів Трої.

Значну увагу приділено критиці Косачем «польської міфології» А. Міцкевича і Г. Сенкевича; встановлено залежність між «польською міфологією» і творенням власної Косачевої міфології – у літературознавчому есеї «На варті нації». У статті підкреслюється актуальність і далекоглядність поглядів Ю. Косача через осмислення такого давньо-нового поняття як «інформаційна війна».

Ключові слова: окцидент, іманентна європейськість, духовна єдність, стиль змісту, власна міфологія.

Інформація про автора: Радишевський Ростислав Петрович, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: rostyslav.r58@gmail.com

Radyshevsky R.

EUROCENTRISM AS A SOURCE OF YURIY KOSACH'S OUTLOOK

Abstract. The article «Eurocentrism as the source of Y. Kosach's outlook» investigates the problem of Occident and Orient in Y. Kosach's literary-critical legacy. The concepts of «Europe» and «West» in the writer's apprehension are considered in details. The conceptualization of epochs and historical figures in the context of culture, politics and history is traced. The main attention is paid to the problem of the affinity of Ukrainian and Western European cultures, the basis of which is the common feature – the synthesis of experiment and tradition, what matches Ukrainian nation as a European nation with the millennial state past.

The problem of eternal connection of Ukraine with the West's tradition is seen as the main axis around which Kosach concentrated all other problems. At the same time, attention is also focused on the unifying features of the Ukrainian writers' style, which Kosach distinguishes for analysis, meaning not the «form of content», but the «style of content». Similarly, in the close connection with the problem of the occidentality of Ukrainian culture, the problem of the «Ukrainian mission of the defense of Western Civilization» and the painful problems connected not only with Ukrainian history but also with the Ukrainian character, the Ukrainian way of thinking are considered.

The author emphasizes that as a result of a poetic research, the artist created the myth-poetic conception of Ukrainian state existence, imagining Ukraine as «Imperium Ucrainum», «Third Rome», convinced that empires do not die, continu-

ing to live in myths, capturing the thoughts of contemporaries, becoming a ground on which the former might and glory of the state are reviving. According to Kosach, just writers perform the function of development and dissemination of national myths in society – repeatedly in the history of mankind the works of literature played the role of a vector of direction of public tastes. Thus, «Aeneid» by Virgil became the cornerstone of the imperial ideological concept by Octavian Augustus, and «Andromaque» by Racine led the political ground for the legitimate rule of Louis XIV from the rulers of Troy.

Much attention is paid to Kosach's criticism of «Polish mythology» by A. Mickiewicz and H. Sienkiewicz; dependence between «Polish mythology» and creation of own Kosach's mythology is established in the literary essay «On the guard of the nation». The article emphasizes the relevance and far-sightedness of Y. Kosach's views through the conception of such an old-new concept as «information warfare».

Key words: occident, immanent Europeanness, spiritual unity, style of content, own mythology.

Information about author: Radyshevsky Rostyslav, doctor of philology, professor, head of the department of Polish studies, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Radyszewski R.

EUROPOCENTRYZM JAKO ŹRÓDŁO ŚWIATOPOGLĄDU JURIJA KOSACZA

Streszczenie. W artykule zbadano problem Okcydentu i Orientu w dorobku krytyczno-literackim Jurija Kosacza. Szczegółowo rozpatrzono pojęcia „Europa”, „Zachód” w ujęciu pisarza-literaturoznawcy. Opisano, jak autor z pozycji europeizmu pojmuje epoki i postaci w kontekście problemów kultury, historii i polityki. Najwięcej uwagi poświęcono problemom pokrewieństwa kultury ukraińskiej i zachodnioeuropejskiej, których podstawą jest wspólna cecha – syntezywanie eksperymentu i tradycji, zwłaszcza tej opowiadającej się o narodzie ukraińskim jako o narodzie europejskim mającym za sobą tysiąclecie historii państwowej.

Problem ciągłości związków Ukrainy z tradycją Zachodu jest podstawowym zagadnieniem, wokół którego Kosacz rozpatrywał inne problemy. Oprócz tego uwagę poświęcono też cechom łączącym style pisarzy ukraińskich, których Kosacz wybiera do swojej analizy – chodzi nie o „formy treści”, lecz o „styl treści”. W tym samym świetle pokrewieństwa kultury ukraińskiej a okcydentalizmu rozpatrzono problem „ukraińskiej misji na Zachodzie” i związane z nim dotkliwie problemy zarówno historii ukraińskiej, jak i ukraińskiego charakteru oraz ukraińskiego sposobu myślenia.

Słowa kluczowe: okcydent, europejskość, jedność duchowa, styl treści, własna mitologia.

Nota o autorze: Radyszewski Rostyslav, doktor filologii, profesor, kierownik katedry polonistyki, Instytut filologii, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki.

E-mail: rostyslav.r58@gmail.com

Актуальність теми статті зумовлена насамперед відсутністю наукових досліджень літературно-критичного доробку Ю. Косача. Косачу-критику відведено увагу лише в працях Р. Радишевського [18; 19].

Мета статті – дослідити проблеми Окциденту й Орієнту в літературно-критичній спадщині Ю. Косача.

Перше джерело світогляду Ю. Косача – українство, а друге – Окцидент. Україна – інтегральна частина Окциденту; проблема Окциденту й Орієнту в українській історії, українській літературі, українській ментальності і тісно зв'язана з нею проблема оборони Заходу (місія України в обороні Заходу) – це ключові проблеми, що постійно знаходились у полі зору Косача-публіциста-есеїста-критика-літературознавця і Косача-прозаїка-драматурга. Дослідник піднімає силу-силенну важливих проблем, що свідчить

не лише про його універсальну освіченість, володіння матеріалом, але й про здатність до інтегрування усього цього масиву, яка під силу лише людині енциклопедичного характеру.

Для Ю. Косача Захід – це «континент горіння», «священний край», «фортеця духу». У статті «До обнови Заходу» він чітко формулює відповідь на питання «що таке власне Європа, точніше Захід?». Ідеться не про «зриму, а про незриму єдність Заходу» [1], – говорить Ю. Косач. Саме вона довершувалась у плані духовності і тільки в цьому плані викристалізувалась у чітке поняття культури заходу, культури «фаустівської». Адже цивілізаційна, геополітична Європа ніколи не становила єдності. «Захід, – продовжує Косач, – це духовна єдність окремого культурно-цивілізаційного комплексу, що має снагу остоюватись не лиш перед зовнішніми, “зримими” навалами, але й внутрішніми “незримими силами” руй-

нації. Це та єдність, що за кільканадцять віків з незмінною продуктивністю й напругою перебрали провідництво над іншими географічно й культурно різними й нижчими комплексами. Це духовна єдність, що «спаєна й споєна» неперевершеною досі прозелітистичною ідеєю правди, любові, братерства й рівності всіх людей, ідеєю, що промінює вже майже 2000 літ і досі нічого не втрачає на своїй фасцинуючій силі» [1].

В іншій статті – «На літературні теми» (1947 р.) – Косач закликає українську літературу звертатись активніше до джерел окцидентальної культури (в її склад, уточнює критик, входить сьогодні й культура США та Латинської Америки). Особливо привабливою для Косача в основі цієї культури є така близька йому ієрархія духовних вартостей, стверджена тяглістю традиції. Окцидентальна культура для Косача – «це не проблема орієнтації, а причетності. Це не питання стилів, форми, мистецьких канонів, а питання світогляду» [12].

Ю. Косач з позиції європеїзму підходив не лише до проблем культури, але й політики, історичних епох та історичних осіб. Насамперед, маємо на увазі його нотатки про Б. Хмельницького (стаття «Формація Владаря»), де автор, спираючись на архівні матеріали і власні спостереження, приводить докази того, що Б. Хмельницький, як і більшість його українських сучасників, був людиною виразно окцидентальної формації, був українцем-європейцем. Його світогляд реформатора тримався насамперед на іманентній європейськості, на «ідеологічних даностях, витворених Заходом понадчасово» (наприклад, його жага свободи чи «усвідомлення ладу (ordo) як зовнішнього вислову передуманого, опанованого буття, що є питомим і основним для духовості Окциденту») [15]. Косач особливо підкреслює тріаду: традиція-форма-лад як основу західної свідомості, в річищі якої формувався світогляд володаря. І тому, що це універсальне поняття ладу реалізувалось у творі Хмельницького («у відродженій після довгого часу небуття українській державі, як у наслідку окремої, нової української культури духу»), в неповторно концентрованій і конкретній формі виявили себе й сили української стихії, вважає Косач. Не лише стаття, але й цілий роман Косача «День гніву» засвідчує, що не біографічні дані характеристичні для західності Хмельницького – «окцидентальний ввесь жит-

тевий твір його, його світогляд і спосіб діяння як полководця, політичного діяча, організатора нового суспільства» [15].

До слова, Косач завжди використовував хоч і найменшу зачіпку, аби безупинно демонструвати зв'язок України з Європою. Тут маємо на увазі маловідому історичну канву – участь українських козаків на чолі з Хмельницьким в облозі Дюнкірхена, на якій автор засновує свою поетичну візію національної історичної легенди в повісті «Рубікон Хмельницького» (про цей маловідомий факт він свідчить і в замітці «Історичне тло повісті “Рубікон Хмельницького”»).

Відповідаючи прихильникам національно-культурного соліпсизму і прихильникам і пропагандистам гасла «та нема лучче, та немає краще, як у нас, у полтавській губернії» [16], Косач спирається на національну систему культурних вартостей, зазначаючи, що від 1840 року вона розвивається двома рівнобіжними шляхами: 1-ий – це «творення її вартостей джерельними глибинами національного генія (Шевченко)», 2-ий – спрямування цих вартостей у русло світового культурного процесу (Куліш) [16].

Для Косача взагалі не існує проблеми «чи з Заходом?», це все одно, говорить він, що поставити проблему так: чи Дніпро впадає в Чорне море – або щось подібне. «Так, тільки з Заходом, – бо ми – його, а він – наш» [16], – резюмує критик, наводячи безліч прикладів пов'язаності української культури із «дорогим цвинтаріщем», як називав Достоевський Європу. Ю. Косач повсякчас підкреслює спорідненість української і західноєвропейської культур, в основі розвитку яких лежить спільна риса – синтезування експерименту й традиції, й то лише тієї, наголошує критик, яка відповідала й відповідає нам як європейській нації з тисячолітнім державним минулим.

Мова тут не йде про запозичення, наслідування, учнівство: «В орбіті Окциденту ми творимо свою власну систему вартостей, з повною їх автономією, але в генеральних лініях – універсалістичну, бо ж метою національних культур є: “різно за формою й змістом виконувати універсальний вплив, а внаслідок того об'єднувати всі роди людства в одній загальній гармонії (Ґете)”» [16].

Власне, проблема тяглості одвічного зв'язку України з традицією Заходу є для Косача тією основною віссю, навколо якої мають зосереджуватися й інші проблеми.

За Косачем, Україна – інтегральна частина Окциденту, що лиш у певні історичні періоди була силоміць відторгнутою від європейського культурного материка, як наприклад, у XIX–XX ст. ст. (Ці процеси не датовані сьогоднішнім днем, вони вже повторювалися в Україні циклами, вмертвляючи з давніх-давен її європейську самобутність, замінюючи її автентичну духовність на провінційну обмеженість). Але завжди знаходились сили, що відновлювали питому українській культурі споконвічну традицію «перехресних стежок» (так було і з поколінням 1917 року), що означало: поворот до Окциденту. Додамо: ті самі процеси відбуваються і сьогодні.

«Хіба органічна єдність України з Європою не була доказана й у часи Шевченка й часи Сковороди й ще раніше?», – запитує Косач і аналізує проблему під іншим кутом зору: «Питання треба ставити так: іде процес боротьби не за радикальну окциденталізацію України, а боротьби проти радикальної примусової дезокциденталізації її» [3]. І говорячи про Ю. Яновського, В. Підмогильного, Ю. Липу, В. Домонтовича як про покоління органічно окцидетилістичної окциденталістичної української духовності, що найяскравіше уособлює тяглість одвічного зв'язку України з традицією Заходу, Косач принагідно відзначає, що їх окциденталізм довершувався не тому, що саме їм його було відкрито, а тому, що іншими вони, як українці, не могли й бути, як іншою не могла бути Леся Українка, як іншими не могли бути ні М. Гоголь, ні Д. Бортнянський. Аналізуючи твори названих українських письменників, Косач закріпив цілу низку літературно-мистецьких паралелей: Юрій Яновський – це «відповідність Кіплінгові й подекуди В. Гюго (“93-й рік” і “Вершники”)), В. Підмогильний – це Мопассан, Ю. Липа функціонує в парадигмі Чосера і Рабле, «щоб гомоніти в “Нотатнику” прийомами Сомерсет Моєма, може Дж. Конрада», В. Домонтович («Роман Аліни й Костомарова», «Приборканий Гайдамака» та ін.) – «дає зразки посвоячення з французькою ясністю й раціоналізмом, сягаючи може навіть до Вольтера». Утім, критик відразу ж уточнює: «це не наслідування, не учнівство, а паралельність, пояснювана одною й тією ж духовністю, перебуванням біля тотожних джерел, це повне освідомлення себе, як рівноправного й рівночасного співтворця однієї культури» [3].

Разом з тим, Косач наголошує, що сила згаданих майстрів, навіть не в їх умінні вибирати

центральні теми, їх сила – стиль і, зупинившись на основних стильових особливостях, він вилучає об'єднаними риси письма українських письменників, зосередившись на ключовій для всіх позиції – відчутті тяглість як в західноєвропейській, так і українській площинах: «Отож через те, Юрію Липі, при писанні “Козаків у Московії” заповідав свої мистецькі тайни і Флетчер, і Рабле, але водночас і Касіян Сакович з XVII ст. і Григорій Квітка-Основ'яненко, М. Коцюбинський був безпосереднім хресним батьком “Міста”, принаймні в акварельних його картинах, зате там, де спинявся учень Коцюбинського, йшли йому з порадою самі майстри французького натуралізму. Складний і багатий шлях формації Ю. Яновського: це насамперед Гоголь і згаданий Гюго, але козацькі думи XVII ст. і стиль описів Самовидця й Величка, палюча, хоч назовні суха мова Лесі Українки. А при цьому англійські мариністи» [3]. Косач також наголошує, що йдеться не про «форми змісту», а про «стиль змісту».

Очевидно, що заклик критика «до джерел!» стосується ґрунтового засвоєння української традиції, що від початків була тісно пов'язана з Європою. «Повертаючись обличчям до Європи, згадаймо Транквіліона Ставровецького, Йоанікія Галятовського, Климентія, Самовидця і Величка, нашого спільного друга Григора, кавалера Винського, Григорія Полетику... До джерел, друже, виконуючи новий стиль письменства України, відроджуючи її духа, непокірного і творчого!» [7] – пише Косач у статті «Лист у далечинь».

Нову українську культуру Косач завжди мислив як національно-духовний організм, зорієнтований на «психологічну одвічну Європу, на її верхів'я», і як відповідник «нашим державним ідеалам повноцінної нації». «Чи ця культура буде сприйнята всіма?» – задається питанням Косач у статті «Культура мас чи еліти?» – і відповідає: «Байдуже. Її значення в широких планах українського призначення в світі ніхто не в силі зменшити. Може маси приймуть її сьогодні, може що лиш завтра – це не змінить ані її напрямку, ані її змісту, ані її високої ідейної напруги. Ми скажемо, парафразуючи Я. Буркгардта: може пройде кілька століть, поки наші земляки так наситяться духом і високою культурою, що будуть, як греки, схилитись перед красою і скажуть про себе: давно вже минув той час, коли ми були варварами» [6].

З проблемою окциденталізму української культури тісно пов'язана проблема «української місії в обороні Заходу». На повний голос вона зазвучала в літературознавчому есеї «На варті нації», ґрунтовній праці не лише в історико-філологічному, але й етно-психологічному плані. На підставі блискучого володіння історичним, філологічним, філософським, психологічним підґрунтям, автор глибоко осмислює і розкриває трагічний зміст українського призначення, філософію історії народу, поселеного на «битім шляху».

Косач часто на розсуд читача являє вже самі результати свого дослідження, де архетипна наснаженість і символізація важать набагато більше, ніж детальний аналіз. Проте і в таких монументальних висновках зустрічаємо глибокі психологічні характеристики і незаперечні аргументації: «Відтепер, то є від р.р. 1169, 1223 і 1240 повнитиме Україна варту на порозі цивілізованого світу, захищатиме його своїми грудьми від експансії Азії та її первородної доньки – Москви».

Ще ніхто, а відтак і ми самі, не усвідомлює собі гаразд цієї української місії, що виявлялась поздовж п'ятисот років у зловіщій легенді нашої боротьби зо Сходом, Північчю й Півднем – з ефемерними царствами степової культури Тамерлана й Чингісхана, з їх культурними й державними реперкурсіями, – московським царством Романових та хансько-диктаторським ССРСР..

У цій героїчній легенді почалась зав'язка й розв'язка незліченої кількості проблем, інколи всеєвропейського значення. Ось де, на українському терені, виразно зав'язалось питання дуалізму сучасної світової цивілізації – Окциденту й Орієнту, а від нього взяли свій початок черги інших проблем історіофічного, соціального й культурного порядку. Однак з цього найважливішою стає проблема, нині для нас зовсім ясна, проблема історичної варті української на гранях цивілізації Заходу, варті політичної й духової, незмінної, завжди, від 1169 р. актуальної. У цій варті лише могла вибувати західноєвропейська культура нового часу – ренесансу й реформації, нею захистився цілий ряд цивілізаційних центрів – від Польщі починаючи й на Франції скінчивши.

В українській площині ця героїчна роль оборони Заходу відбилася двояко – позитивно, як засіб до оновлення українського державно-національного міфу, і рівночасно негативно, як джерело, звідки взяли свій початок «степові» первні нашої цивілізації – орієнтальний пер-

вень екстремізму, і вони згодом навіть загрожили нашому державному міфові. Проте так чи інакше, наша зустріч із Азією, наша боротьба з нею допомогли нашій расі по занепаді часів пізнішого середньовіччя, вповні оновитись, вросли, й закріпитись у майбутньому» [11].

Отже Ю. Косач піднімає важливі і болючі проблеми не лише української історії (минулого), але й українського характеру, українського способу мислення тощо, примушує над ними замислитись, постійно ними жити, безнастанно шукаючи відповіді. Він є абсолютним противником романтизованого сприйняття і зображення української історії, попри ключову в його творчому доробку ту ж таки романтичну ідею нації, сформульовану свого часу Й.-Г. Гердером.

Через призму «української місії в обороні Заходу» Косач поглянув і на польсько-українські взаємини, які в 30-х роках зайшли у глухий кут. Письменник намагався знайти шляхи вирішення складних проблем, публікуючи на сторінках видання «Biuletyn polsko-ukraiński» цілу серію статей про українсько-польські культурні взаємини. Проводячи історико-культурні паралелі у відносинах польсько-українських, де духовна еліта обох народів виношувала плани і шляхи взаємопорозумінь, Косач недвозначно натякав на можливості розв'язання конфлікту, що лежали на поверхні. І потрібно було лише доброї волі і бажання, щоб їх побачити і реалізувати.

І не лише на сторінках згаданого часопису з'являлися статті Ю. Косача, присвячені польсько-українським взаєминам. Під його власним прізвищем було надруковано ще принаймні три статті подібного характеру: «Хмельниччина і Польща (До історії двох народів)», «У тузі за Ягайлонською цивілізацією» та «Слово на попелищах. Польська література проміжної доби». Про польську літературу і польських письменників Ю. Косач завжди говорив з особливим пієтетом, навіть тоді, коли оцінював критично. Наприклад, про Сенкевича і особливості історизму його творів письменник згадував завжди, коли осмислював проблему історизму в літературі («Історизм і література» [4], «Історичне тло повісті “Рубікон Хмельницького”» [5], «Оновлена Клію» [13], «Формація Владаря (Нотатки про Б. Хмельницького)» [15] тощо. Косач нещадно критикував сенкевичівський образ «расового українця», доводив у своїх статтях, що він «взагалі недійсний і стосується, може, тільки до

окремого, дрібного, неістотного для тодішнього українства прошарку: «Пекельними гуляками», ані романтичними степовими Баярдами не були, либонь, ані попередники Хмельницького – Вишневецький, Наливайко, Сагайдачний (коли говорити про визначніші постаті козацького “середовища”), ані представники інших українських середовищ, яскраві для характеристики типу української людини XVI і XVII ст. ст., ;напр., К. Острозький, І. Вишенський, П. Могила» [15]. Коли оцінював перспективи історичної прози чи драми, то обов’язково застерігав проти наслідування сенкевичівського стилю фальшування й підсолоджування минулого, з метою «кріпити серця». Але для самого Косача, що щиро вірив у функціональність літератури, у «провідництво письменства», дуже показовим і привабливим був великий національний резонанс творів як Сенкевича, так і Міцкевича. Переконаючи, що твір формує оточення, а не виростає з оточення, як це твердив Тен, Косач часто звертався до думки свого великого вчителя Ю. Липи, яку той особливо виразно висловив у праці «Провідництво письменства»: «Письменницькі зусилля до синтезу почуття важні для цілої нації. Література може утримати єдність і енергію нації так само як і інші шляхи її духової організації. З цього погляду затирається всяка різниця між організаторами нації: письменниками-мистцями, істориками, філософами чи героями. Отже, твір письменника організує і провадить почуття читача. Є підстави назвати місію письменника в суспільстві провідницькою» [14]. Косач, услід за Липою, дуже добре усвідомлював значення міфології як Сенкевича, так і Міцкевича, в духовній організації власної нації, на що вказував його духовний наставник Ю. Липа: «Це польська велика трійка на чолі з Міцкевичом потрапила надихнути духову культуру польської раси почуттям відповідальності за ціле життя тої раси. Це вони, властиво, присвоїли полякам почування духової пихи...» [17].

І очевидно, якщо не свідомо, то підсвідомо, ця «польська міфологія» Міцкевича та Сенкевича і надихнула Косача на творення власної міфології. Головна тема його літературознавчого есею «На варті нації» – український національний міф, його розбудова, поширення і відродження українським письменством. Основа українського національного міфу, за Ю. Косачем, – українська держава, що, маючи з VII ст. стабільне державницьке

існування подніпровського народу (слов’ян і русів), міцніла, потужнішала, щоб стати Imperium Ucrainum, державою Володимира й Ярослава – джерелом усього творчого життя України, його натхненням, змістом і основою для подальшого відродження. З цим імперським періодом української історії пов’язується розквіт культури й золотий вік українського письменства, що, за Косачем, починає свій похід у майбутні століття і «замикає ряд імен, що з них деякі стають визначниками не тільки для сього періоду, але й для наступних». Це передусім київська плеяда письменників на чолі з Іларіоном: князь Володимир Мономах, Данило Заточник, історик Нестор та ін., яких Косач назвав «першими хорунжими», а їхню творчість – «народженням великого, першою натхненною спробою синтезування українського національного міфу художнім засобом» [10].

«Imperium Ucrainum» – ключові слова в державно-національному міфі, історію формування якого взявся окреслити Ю. Косач. На підставі давнього й нового українського письменства автор вивів формулу українського існування, і вона є не лише міфопоетичною: Україна – «Третій Рим, це Imperium Ucrainum, світовид європейський із гострим зором на чотири сторони світу – рости, підбивати, володіти, світити» [9]. Так уявляв Україну Косач і подавав реальні й містичні докази правоти такого бачення. І крізь це натхненне поетологічне дослідження яскраво проступала основна думка: імперії не вмирають, вони живуть у міфах і відроджуються теж із міфів. І чим активніше поширюються міфи, тим більше вони захоплюють думки сучасників, стають незаперечним фактом і основою їхнього світогляду, а отже, і ґрунтом, на якому відроджується колишня міць і слава держави. Хто має розвивати, розбудовувати й поширювати національні міфи? За Косачем, насамперед письменники, згадати хоча б Вергілія, чия «Енеїда» стала наріжним каменем імперської ідеологічної концепції Октавіана Августа, або Расіна, «Андромаха» якого підводила глибоке та далекоглядне політичне підґрунтя під законну спадкоємність правління Людовика XIV від володарів Трої.

Глухі часи в державі настають тоді, коли поширюються чужі міфи і завуальовуються свої. Актуальність і далекоглядність поглядів Ю. Косача можемо оцінити лише тепер, осмислюючи нове і разом з тим таке давнє поняття, як «інформаційна війна».

ЛІТЕРАТУРА

1. Косач Ю. До обнови Заходу // Додаток до часопису "Наше життя". – Число 47.
2. Косач Ю. До проблеми історичної повісті // На зустріч. – 1938. – № 4.
3. Косач Ю. Дорогі цвинтарі // Українська трибуна. – 1947. – 4 серпня.
4. Косач Ю. Історизм і література // Українська трибуна. – 1947. – 8 червня.
5. Косач Ю. Історичне тло повісті "Рубікон Хмельницького" // Краківські вісті. – Ч. 137 (875).
6. Косач Ю. Культура мас чи еліти? // Українська трибуна. – 1942. – 13 липня.
7. Косач Ю. Лист у далечинь // Жовтень. – 1942.
8. Косач Ю. Межі та обрії (До становища української літератури) // Рідне слово. – Мюнхен-Карлсфельд. – 1946. – Ч. 5.
9. Косач Ю. На варті нації // Українське слово. – 1935. – Ч. 121. – 18 серпня.
10. Косач Ю. На варті нації // Українське слово. – 1935. – Ч. 123. – 1 вересня.
11. Косач Ю. На варті нації // Українське слово. – 1935. – Ч. 127. – 29 вересня.

REFERENCES

1. Kosach Y. *To Rebuild the West* [Do obnovy Zakhodu] // Appendix to the magazine "Our Life". – Number 47.
2. Kosach Y. *To the Problem of the Historical Story* [Do problemy istorychnoy povisti] // Towards. – 1938. – No. 4.
3. Kosach Y. *Dear Cemeteries* [Dorohi tsvyntari] // The Ukrainian Tribune. – 1947. – 4 August.
4. Kosach Y. *History and Literature* [Istoryzm i literatura] // The Ukrainian tribune. – 1947. – 8 June.
5. Kosach Y. *Historical Background of the Story «Khmelnitsky's Rubicon»* [Istorychne tlo povisti "Rubikon Khmel'nyts'koho"] // Krakow's News. – Vol. 137 (875).
6. Kosach Y. *Culture of Masses or Elites?* [Kul'tura mas chy elity?] // The Ukrainian Tribune. – 1942. – July 13.
7. Kosach Y. *The Letter Far Away* [Lyst u dalechin'] // October. – 1942.
8. Kosach Y. *Borders and Horizons (to the Question of Ukrainian Literature)* [Mezhi ta obriyi (Do stanovishcha ukrayins'koyi literatury)] // The Native Word. – Munich-Karlsfeld. – 1946. – P. 5.
9. Kosach Y. *At the Guard of the Nation* [Na varti natsiyi] // The Ukrainian word. – 1935. – Vol. 121. – 18 August.
10. Kosach Y. *At the Guard of the Nation* [Na varti natsiyi] // The Ukrainian word. – 1935. – Vol. 123. – 1 September.
11. Kosach Y. *At the Guard of the Nation* [Na varti natsiyi] // The Ukrainian word. – 1935. – Vol. 127. – 29 September.
12. Kosach Y. *On Literary Themes* [Na literaturni temy] // The Ukrainian tribune. – 1947. – March 9

12. Косач Ю. На літературні теми // Українська трибуна. – 1947. – 9 березня.
13. Косач Ю. Оновлена Кліо (Розважування про шляхи історичної белетристики) // Час. – 1947. – 29 серпня.
14. Косач Ю. Українська література і Юрій Липа // Час. – 1946. – 19 грудня.
15. Косач Ю. Формація Владаря (Нотатки про Б. Хмельницького) // Українська трибуна. – 1948. – 8 лютого.
16. Косач Ю. Чому з Заходом? // Час. – 1947. – 30 березня.
17. Липа Ю. "Campus Martius" // Липа Ю. Твори. – Львів : Каменяр, 2012. – Т. 4 : Бій за українську літературу ; Київ, вічне місто. – С.82–98
18. Радішевський Р. Юрій Косач на варті нації: кризь призму літературно-критичних поглядів // Косач Ю. На варті нації / ред. Р. Радішевський. – Київ : Талком, 2017. – Вип. XXII. – С. 4–76. – Студії з україністики.
19. Радішевський Р. Юрій Косач. Література як голос нації : монографія. – Київ, 2018. – Вип. XXIII. – 383 с. – Студії з україністики.

13. Kosach Y. *Updated Clio (Thoughts about the Ways of Historical Fiction)* [Rozvazhuvannya pro shlyakhy istorychnoyi beletrystyky] // The Time. – 1947. – 29 August.
14. Kosach Y. *Ukrainian Literature and Yury Lipa* [Ukrayins'ka literatura i Yuriy Lypa] // The Time. – 1946 – 19 December.
15. Kosach Y. *The Formation of the Master (Notes on B. Khmel'nitsky)* [Formatsiya Vladarya (Notatky pro B. Khmel'nyts'koho)] // The Ukrainian Tribune. – 1948. – 8 February.
16. Kosach Y. *Why with the West?* [Chomu z Zakhodom?] // The Time. – 1947. – 30 March.
17. Lipa Y. «*Campus Martius*» [«Campus Martius»] // Lipa Y. The Works [Tvory]. – Lviv : Kamenyar, 2012. – Vol. 4 : The Fight for Ukrainian Literature ; Kiev, the Eternal City [Biy za ukrayins'ku literaturu ; Kyiv, vichne misto]. – P. 82–98.
18. Radyshevsky R. *Yury Kosach at the Guard of the Nation: Through the Prism of Literary and Critical Views* [Yuriy Kosach na varti natsiyi: kriz' pryzmu literaturno-krytychnykh pohlyadiv] // Kosach Y. On the Guard of the Nation [Na varti natsiyi] / ed. R. Radyshevsky. – Kyiv : Talkom, 2017. – Iss. XXII. – P. 4–76. – Ukrainian Studies.
19. Radyshevsky R. *Yury Kosach. Literature as the Voice of the Nation : a Monograph* [Yuriy Kosach. Literatura yak holos natsiyi : monohrafiya]. – Kyiv, 2018. – Iss. XXIII. – 383 p. – Ukrainian Studies.